

Fusjon eller okkupasjon?

Forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser sett i et maktperspektiv

AV TORMOD KLEIVEN

Tormod.Kleiven@diakonova.no

I den kirkelige tradisjon og kultur jeg er en del av, synes det å være noen temaer det er svært lite legitimt å ta opp i forkynnelse og åndelige samtaler. Min erfaring er at sentrale perspektiver ved innholdet i *makt og seksualitet* er blant disse. Denne artikkelen drøfter innholdet i og forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser i lys av et maktperspektiv.

Guds makt er et sentralt tema i både teologi og forkynnelse. Fokus på maktens innhold og relevans for det relasjonelle samspillet i fellesskapet synes imidlertid først å bli tematisert av kirkens egne organer når det er avdekket fastlåste konflikter i en forsamling eller det blir satt et offentlig fokus på maktmisbruk.¹ Diakoni og maktanvendelse er tradisjonelt blitt sett på som motsatser. Diakoni betyr å tjene. Diakonien innhold er blitt framstilt som en underdanig og lavmælt omsorgstjeneste for nesten.² Denne forståelsen ble utfordret gjennom en nyere teologisk studie av diakonibegrepets innhold og historiske anvendelse, som konkluderer med at diakonen skal forstås som en myndighetsperson og maktutøver.³ Dette har aktualisert forståelsen av maktens dimensjon i det å være en tjenende kirke. Spørsmålet er ikke hvorvidt kirken skal utøve makt eller ikke, men om hvordan makten utøves. Dersom kirkens tjenere erkjenner at de både innad og utad står i en maktposisjon, står valget først og fremst mellom om en vil være i maktens tjeneste, eller om makten anvendes til å tjene.⁴

I den offentlige debatten er kirken gjentatte ganger i løpet av de siste tiårene blitt beskyldt for å være seksuallfiksert. Dette har spesielt blitt poengtert i sammenheng med endringer av partner- og ekteskapslov, homofiles rettigheter og seksualitetens plass både innenfor ulike samlivsformer og i det offentlige rom. Kirkens lederskap har da også hatt sterke meninger om seksualitetens rammer og grenser, men vært tilnærmet tause om seksualitetens innhold – både i nyere og i eldre tid.⁵ Manglende fokus på seksualitetens innhold har gjort at kirken i liten grad har evnet å være en motkultur for et individualisert og mekanisert syn på seksualiteten slik den presenteres i store deler av mediabildet. Tausheten om seksualitetens innhold kan også ha bidratt til å tilsøre og bagatellisere seksuelt krenkende atferd i kristne miljøer. Vi vet ikke omfanget av seksuelle krenkelser i kristne miljøer. Vi vet imidlertid at statistikk indikerer at 14 % av barn og unge under 18 år blir utsatt for seksuelle krenkelser, og at 50 % av disse krenkelsene skjer av personer som barnet og ungdommen kjenner utenfor egen familie.⁶

I denne artikkelen ønsker jeg å behandle noen sider ved forståelsen av seksualitet og seksuelle krenkelser. Et grunnleggende spørsmål vedrørende forholdet mellom dem kan stilles på følgende måte: Er seksuelle krenkelser en pervertert form for seksualitet, eller er det en vesensforskjell på seksuelle krenkelser og seksualitet? I møte med anklager om seksuelle

krenkelser har dette spørsmålet blitt aktualisert gang på gang – ikke minst når en aktivisering av den krenkede seksuelle følelser og drifter er blitt brukt som et argument for medansvarlighet. Forståelsen av maktens innhold på det mellommenneskelige plan er et relevant og nødvendig hjelpemiddel til å behandle dette spørsmålet. Problemstillingen som jeg vil forsøke å besvare, kan dermed formuleres på følgende måte:

Hvordan kan en ut fra maktteoretiske perspektiver beskrive og vurdere innholdet i seksualitet og seksuelle krenkelser og etablere en forståelse av forholdet mellom dem?

Jeg ønsker å underbygge følgende påstand: Seksuelle krenkelser og et seksuelt forhold står i et tilsvarende forhold til hverandre som forholdet mellom en okkupasjon og en fusjon.

Artikkelens disposisjon inneholder følgende elementer:

- Beskrivelse av noen relevante maktteoretiske perspektiver.
- Refleksjon over forståelsen av seksualitet og i seksuelle krenkelser i lys av disse perspektivene.
- Anvendelse av denne refleksjonen til å behandle forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser.

Tematikken må nødvendigvis behandles ved å anvende ulike faglige perspektiver primært innenfor humaniora. Samtidig er behandlingen av temaet forankret i den referanserammen hvor jeg selv har jobbet med tematikken – nemlig den kirkelige – og hvor drøftingen er fundamentert i det praktisk teologiske fagfeltet.

Maktteoretiske perspektiver

Den franske filosofen og maktteoretiker Michel Foucault har skrevet om «seksualitetens historie». ⁷ Han omtaler i den sammenheng maktens vesen på følgende måte:

Makten er allestedsnærværende, slett ikke fordi den skal ha det privilegium å samle alt under sin uovervinnelighet, men fordi den oppstår i hvert øyeblikk, i et hvert punkt eller snarere i enhver relasjon mellom et punkt og et annet. Makten er overalt. ⁸

Teologen James Newton Poling har skrevet om maktens dimensjon ut fra en kirkelig og teologisk kontekst. Han sier noe av det samme som Foucault når han skriver at «within a process-relational view of reality, power in its ideal form is virtually synonymous with life itself. To live is to desire power to relate to others». ⁹ Det er ikke mulig å plassere seg i en maktfri sone fordi maktens innhold er vevd inn i et hvert samspill og i de rammebetingelser av strukturell og kulturell art som er tilstede i et hvert relasjonelt møtepunkt. Foucault forstår makt som «mangfoldet av de styrkeforholdene som er immanente i det feltet hvor de utøves, og som er konstitutive for deres organisering». ¹⁰ Makten er direkte eller indirekte betinget av relasjoner. Selv om «makten er overalt» synliggjøres den først og fremst «i det konkrete, i den observerbare relasjon». ¹¹ Denne forståelsen gjør det bokstavelig talt maktpåliggende å analysere maktens innhold både i seksuelle forhold og knyttet til seksuelle krenkelser.

«Det hører med til vårt menneskeliv at vi normalt møtes med naturlig tillit til hverandre,» sier Knud Eilert Løgstrup. ¹² Han hevder at «tillit betyr å utlevere seg selv». ¹³ I den forstand er tillit et kjennetegn ved et hvert seksuelt forhold. Men det er også et avgjørende premiss for svært mange av de seksuelle krenkelsene som skjer. Dette gjelder ikke minst seksuelle krenkelser innenfor kristne miljøer: Den etablerte tilliten misbrukes av den med størst makt i relasjonen til å krenke den andre. Tillit er et livsvilkår for å være et sant menneske. Det synliggjør den avhengigheten et hvert menneske står i til andre mennesker. Niklas Luhmanns maktteori bygger nettopp på at «det å gi og få tillit hjelper mennesker til å handle i situasjoner som er preget av utilstrekkelig informasjon og av usikkerhet og risiko knyttet til konsekvensene av handlingene». Tillit forstås med andre ord som en nødvendig mekanisme for å redusere kompleksitet i forståelse av virkelighet. ¹⁴ Tillitsmakt uttrykker den makt som springer ut av en tillitsrelasjon, og hvor forståelse av virkelighet forankres i den relasjonelle tilliten. Tillitsmakt innebærer med andre ord at en gis en legitimert definisjonsmakt. ¹⁵ Et eksempel som illustrerer maktpotensialet i tillitsmakt, er hvordan Adolf Hitler etab-

lerte en tillit blant store deler av det tyske folk til at hans tenkning og handlemåte var rett og sannhetsbærende. Tillitsmakt er også grunnlaget for enhver trosmessig overbevisning – enten den er av politisk eller religiøs art. Grunntanken i den kristne tro er nettopp tro forstått som tillit til Guds kjærlighet uttrykt og synliggjort i Jesus Kristus.

Er så makt et gode eller onde? Makt er i seg selv ingen av delene. Nettopp fordi den uttrykker noe fundamentalt innenfor det mellommenneskelige samspill, er maktens funksjon først og fremst et spørsmål om hvordan makten anvendes. Et redskap til å analysere anvendelsen av makt kan knyttes til begrepene «makt over» og «makt til».¹⁶ «Makt over» beskriver en maktanvendelse som har til mål å skaffe seg makt over den andre. Denne maktanvendelsen kan assosieres til okkupasjon både av et annet land og av et annet menneskes livsrom. Men det er samtidig et premiss i oppdragelse av barn og også til en viss grad et rammevilkår for å undervise. «Makt til» innebærer å gi den andre makt til å mestre forhold knyttet til oppgaver eller livssituasjoner. Begrepet kan knyttes til det som kalles «empowerment» eller bemyndigelse av den andre.¹⁷ Beskrivelsen av begge de omtalte begrepene er basert på at maktforholdet mellom to aktører i utgangspunktet er definert som asymmetrisk; det vil si at den ene er mektigere enn den andre i det relasjonelle forholdet. «Makt over» innebærer en bevegelse som har til mål å opprettholde denne asymmetrien. «Makt til» innebærer i utgangspunktet en bevegelse hvor den mektige gir fra seg sin makt til den andre. I følge Ingun Stang er det sentrale «det interpersonlige og gjensidige aspektet, uten den enes dominans eller kontroll over den andre».¹⁸ Dette er samtidig en forenklet framstilling som kan tilsløre det faktum at det i den bemyndigende makt alltid vil være en dialektikk mellom overmakt som posisjon og bemyndigende makt som bevegelse. Grunnlaget for å utøve en bemyndigende makt er at den som bemyndiges oppfatter at den andre sitter med myndighet og makt til å bemyndige. Når makten gis den andre, går det på bekostning av det maktasymmetriske i forholdet. Samtidig kan et styrket tillitsforhold

bidra til å forsterke en overmaktsposisjon. Den bemyndigende maktbevegelsen er med andre ord paradoksalt fordi den både binder mennesker til hverandre, og samtidig kan gi frihet. James Poling har beskrevet dette poenget på følgende måte:

The ideal direction of power in human life that is undistorted by sin and evil is toward communion and enlarged freedom; in the relational process, human bonding grows stronger and individuals and groups increase their freedom.¹⁹

Å omtale et forhold mellom mennesker som maktsymmetrisk inviterer til en forestilling om likevektighet og balanse. Maktsymmetri er imidlertid en ideell og illusorisk størrelse fordi samspill ikke kan være statisk for å være samspill. Maktsymmetri må derfor forstås som en kontinuerlig maktutvekslingsprosess, hvor en har et gjensidig ansvar for hele tiden å søke en maktbalanse basert på gjensidig tillit, åpenhet og dialog. Graden av maktsymmetri kan dermed måles ut fra den grad av reell valgfrihet man gir hverandre i forhold som vedrører samspillet.

Seksualitet – i lys av et maktperspektiv

Det som synes å ha kjennetegnet den vestlige kulturs forhold til seksualitet, er behovet for å plassere den innenfor en «viten-makt»-dimensjon og i langt mindre grad legitimere dens plass som kunst og livsuttrykk. Foucault beskriver dette på følgende måte:

Vår sivilisasjon har ingen *ars erotica*, i det minste ved en første tilnærming. Til gjengjeld er den utvilsomt den eneste som praktiserer en *scientia sexualis* – prosedyrer for å si sannheten om kjønn, prosedyrer som i hovedsak underordner seg en form for viten-makt som står i streng motsetning til innvielseskunsten og mesterens hemmelighet.²⁰

En kan tenke at denne tilnærmingen springer ut av en seksualangst skapt av kirken og kirkefedrene.²¹ Foucault hevder og underbygger da også dette – ikke minst ved å sette den kristne tradisjon opp i et motsetningsforhold til den greske kulturen:

Den kristne botsregelsamlingens omhyggelige pertentlighet fra og med middelalderen skulle komme til å stå i motsetning til denne greske tilbakeholdenheten: På dette tidspunktet setter man seg fore å lovregulere alt – stillinger, hyppighet, gester, partenes sjelstilstand, den enes kjennskap til den annens intensjoner, tegn på lyst hos den andre, osv.²²

«Viten-makt»-dimensjonen knyttet til seksualitetsforståelsen kan imidlertid ikke bare knyttes til rett og galt slik den gjenspeiles i kirkens tradisjonelle seksualetiske fokus, men må i det moderne samfunn også knyttes til straffelovgivning og ikke minst til hva som betegnes som sykdom og sunnhet. Den vestlige medisiner har gitt ulike former for seksualitet patologiske betegnelser ut fra et verdssystem som er gitt vitenskapelig status.²³

Mens den vestlige og kristne kulturen bidro til å tabuisere seksualitetens innhold ved å utvikle en form for kodifisering av hvilke rammer seksualiteten kunne utøves innenfor, er «livsteknikk» begrepet som beskriver den greske kulturens forhold til seksualitet. Mens den etiske målestokken i vår vestlige kultur i stor grad har vært basert på rett-galt og sunt-sykt, har den greske kulturen hatt måtehold og selvdisiplin som målestokk. Motsatsen til måtehold er det som finner sted innenfor «overdri-velsens, overskridelsens og utskielens område».²⁴ Makt er med andre ord blitt anvendt innenfor en kristen kulturtradisjon til å forhindre at seksualitetens innhold har blitt beskrevet og gitt en naturlig og rettmessig plass innenfor et kristent menneskesyn. Makten har innenfor den greske kulturen blitt anvendt til å definere måteholdets kjennetegn. Dette har medført at den frie mannens definisjon av måtehold har legitimert at seksuelle behov skal baseres på den sterke premisser.²⁵ Datidens greske kulturs menneskesyn bidro dermed til en individualisert og objektiverende forståelse av seksualiteten. Det var imidlertid menneskesynet mer enn forståelsen av seksualiteten som bidro til dette. Det kristne menneskesynet fikk på den annen side ikke anledning til å prege forståelsen av seksualiteten innenfor vår vestlige kultur, blant annet fordi seksualitetens innhold i så liten grad er gitt en synlig og rettmessig plass i det å være menneske.

Hva forstår vi med betegnelsen «seksualitet»? Det kan være benevnelsen på alt som har med det å være et kjønn vesen.²⁶ Når seksualitet behandles i denne artikkelen, er tilnærmingen i større grad det vi i dagligtale benevner som «sex». Det språklige innholdet i ordet «sex» knyttes naturlig nok ofte til det latinske

ordet *sexus*, og da som en betegnelse på «køn-sakt: samleie».²⁷ Språklig kan det imidlertid like gjerne knyttes til *secare*, og som betyr å skille eller dele i to.²⁸ «Sex» betegner da det motsatte av å skille, nemlig å fusjonere eller smelte sammen.²⁹ Denne forståelsen samsvarer da også med den bibelske beskrivelsen av kjennetegnet ved ekteskapet, at «de to skal være ett» (1 Mos 2,25). Følgende beskrivelse nærmer seg i større grad dette anliggendet:

Seksualitet er en integrert del av det å være mann, kvinne eller barn. – Seksualitet er ikke synonymet med samleie, det handler ikke om å ha orgasme eller ikke, og det er heller ikke summen av våre erotiske liv. – Seksualitet er mye mer: Det er en energi som motiverer oss til å søke kjærlighet, kontakt, varme og intimitet. Seksualitet uttrykkes i hvordan vi føler, beveger oss, berører og blir berørt.³⁰

Det kroppslige kan ikke skilles fra det øvrige menneskelige uttrykksapparat som søker etter å gi og motta forståelse, aksept og kjærlighet i møte med medmennesket. Når spørsmålet om seksualitetens innhold skal besvares er dette utfordrende nettopp fordi vår kultur i en forstand har tabuisert seksualiteten, samtidig som den har sørget for at seksualitet er en av de mest høyrøstede ytringsformene. Foucault uttrykker dette paradokset på en beskrivende måte: «Det som er særegent ved de moderne samfunn, er ikke at de har henvist kjønnen til å forbli i skyggen, men at de har hengitt seg til å snakke om det bestandig, ved å la det framstå som hemmeligheten».³¹

Følgende to påstander er mitt utgangspunkt er å besvare spørsmålet om seksualitetens innhold ut fra et maktperspektiv:

- Seksualitetens innhold har karakter av å være relasjonell.
- Seksualiteten forutsetter en dynamikk som kontinuerlig søker etter maktsymmetri.

Seksualitetens innhold har karakter av å være relasjonell: Et sentralt element i det kristne menneskesynet er at mennesket er skapt til relasjon og fellesskap. Jan-Olav Henriksen hevder at «vi stifter samliv fordi det er *den form for menneskelig eksistens som i størst grad gir oss mulighet til å leve i alle de dimensjoner av virkeligheten som Gud har skapt*».³² Seksualiteten er grunnleggende relasjonell slik mennesket er skapt til relasjon.

Egen seksualitet kan til en viss grad utforskes i enerom, men den er skapt til å leves ut i fellesskapet. Den er en avgjørende forutsetning for fellesskapet fordi sex er nødvendig for å bli flere. Den er en sentral del av det tetteste fellesskapet som er gitt oss i dette livet, nemlig ekteskapet. Den preger alle fellesskap ved at vi er i samspill preget av at vi er vårt kjønn innenfor en hver relasjon. Normer etableres for utvikling av og grenser for nærhet i en hver kulturell kontekst. Forskning på kulturelle mønstre for utvikling av seksualisering i et kjæresteforhold viser at det er noen standarder for hvilke handlinger og atferd som etableres i en gitt rekkefølge.³³ Det enkelte kjærestepar etablerer noe en kan kalle interpersonlige skript, men som i stor grad er preget av de kulturelle normene som er etablert i miljøet.³⁴

Seksualitetens relasjonelle karakter forutsetter at samspill er forstavelen til nytelse og ikke omvendt. Individualiseringen av seksualiteten som en personlig rettighet har gjort at samspillets funksjon primært anses som et redskap til å oppnå egen behovstilfredsstillelse. Torbjørn Nordvoll skriver at den «seksuelle revolusjon» på syttitallet har bidratt til at en har «først og fremst satt lysten foran relasjonen og løsrevet sex fra kjærlighet».³⁵ Pornografi er en illustrasjon på hvordan seksualiteten er blitt løsrevet fra det relasjonelle ved å gjøre mennesket om til et rendyrket seksualobjekt. Individualisering av seksualiteten kan imidlertid like gjerne illustreres gjennom den greske kulturens menneskesyn: Den frie mannen hadde en herredømmeposisjon i forhold til ektefelle, andre kvinner og unge menn – i tillegg til slaver av begge kjønn. En målestokk på seksualitetens standard var dermed knyttet til hvordan den frie mann håndterte sin seksualitet. Andre aktører sin rolle var utelukkende målt på hvilken måte de bidro til at den frie mannens standard ble oppfylt eller ikke.³⁶ Både nåtidens individualisering og mekanisering av seksualiteten og den greske herredømmeetikken underslår et grunnleggende trekk ved det å være menneske, nemlig dets sårbarhet og gjensidige avhengighet av hverandre. En teologi med fokus nettopp på sårbarhet og fellesskap uttrykker dette på følgende måte: «All people are linked indissolubly,

sharing a fundamental condition; vulnerable personhood».³⁷ I den sammenheng tas et oppgjør med normalitetsbegrepet hvor Thomas E. Reynolds hevder at «normalcy operates as a cultural system of social control».³⁸ I toleransens navn forventes dermed en assimilasjon inn i de til enhver tid rådende normer for normalitet. Sårbarhet gis imidlertid livsvilkår når annerledeshet godkjennes både i en selv og hos den andre. I et maktperspektiv innebærer dette at samspill forutsetter at den enkelte gis makt til å oppdage sin egen sårbarhet og annerledeshet på egne premisser, og med mulighet for både å nærme seg og trekke seg unna den andre ut fra hva som ivaretar retten til å være den en er. Dette fører oss over til den andre påstanden jeg har satt fram om kjennetegn ved seksualiteten.

Seksualiteten vesen forutsetter en dynamikk som kontinuerlig søker etter maktsymmetri: Jeg har tidligere hevdet at en relasjonell maktsymmetri er en illusjon. Men maktsymmetri som en dynamisk relasjonen kontinuerlig retter seg mot, er et ideal. Maktsymmetri er også realistisk i den forstand at den på gitte vilkår til enhver tid kan etableres dersom begge parter er innstilt på det. Maktsymmetri kjennetegnes ved at relasjonen står i sentrum. Det kjennetegnes videre ved at begge parter til enhver tid har mulighet til å velge grad av nærhet og intimitet. Det frivillige valg forutsetter både en gjensidig tillit og en likeverdighet. Den andre kan aldri utelukkende være et objekt for egen nytelse og tilfredsstillelse. Det vil alltid være en vilje til å søke etter hvor den andre er i samspillet, og å velge nærhet og avstand på grunnlag av dette. Platon understreker dette poenget når han sier at under kjærlighetens bud gjøres alt «under gjensidig frivillighet».³⁹ Jeg vil hevde at et maktsymmetrisk utgangspunkt er nødvendig for å etablere en sunn og sann seksuell relasjon. Seksualitetens vesen er en søken etter fusjon i relasjon. Men dersom dette skal skje på en måte som ivaretar det enkelte menneskets styringsrett over egne intimitetsgrenser, forutsetter det en relasjonell maktsymmetri. Dette er en erkjennelse som ligger til grunn i etiske retningslinjer for leger og psykologer når disse konstaterer at et seksuelt forhold mellom

behandler og pasient ikke er akseptabelt. Tilsvarende tenkning er knyttet til gjeldende retningslinjer innenfor flere kirkesamfunn i USA, som sier at pastoren ikke skal ha en seksuell relasjon til en som vedkommende har et menighetsansvar for. Temaet er imidlertid like aktuelt i enhver relasjon hvor det er en etablert maktasymmetri – enten denne er etablert på formelt, eller den er etablert på uformelt grunnlag. En seksuell relasjon forutsetter en likevektighet som gjør at begge kan både se og ivareta hverandre. I en etablert maktasymmetrisk relasjon vil den mektige alltid stå i fare for å tilsøre definisjonsmaktens styrke og dermed gjøre det mulig for å etablere en illusjon av jevnbyrdighet på den mektiges premisser. Dette er et sentralt poeng når vi nå skal behandle

Seksuelle krenkelser – i lys av et maktperspektiv

Med «seksuelle krenkelser» menes i denne sammenheng «at den som har størst makt i en relasjon mellom personer i et asymmetrisk maktforhold, anvender en seksualisering av relasjonen på en slik måte at den andres intimitetsgrenser blir krenket».⁴⁰ Denne definisjonen legger et maktperspektiv til grunn for forståelsen av seksuelle krenkelser.⁴¹ Seksuelle krenkelser innebærer at makten brukes på den mektiges premisser, hvor seksualiseringen er et maktmiddel som anvendes til å krenke den andres intimitetsgrenser. Dette skjer samtidig som det kan skapes en illusjon av et jevnbyrdig relasjonelt samspill. Maktens innhold er da først og fremst makt til å definere forståelse av virkelighet. Dette kjennetegner seksuelle krenkelser som skjer innenfor en tillitskontekst: Tillit og posisjon anvendes til å etablere en forståelse som gir inntrykk av at den mektige gis tillatelse til å krenke den andre. Denne illusjonen etableres i den krenkedes forståelse. Den seksuelle krenkelsen kjennetegnes ved det Hans Skjervheim kaller en toleddet relasjon – i motsetning til en treleddet.⁴² I en toleddet relasjon er sak (objekt) og person (subjekt) smeltet sammen. Resultatet er at en gir seg selv fullmakt til å definere den andre og sin relasjon til vedkommende uavhengig av den andre. Dette kan skje i alle typer relasjoner. Men der hvor

det er en maktsymmetri i samspillet, vil den andre ha makt til å velge posisjon og avvise den andres objektivisering. Jo større den relasjonelle maktasymmetrien er, desto mindre har den svakeste parten mulighet for å gjøre dette. Derfor er tillit og sårbarhet alltid i et samspill med hverandre. Feilen er ikke knyttet til menneskets sårbarhet og vilje til å utlevere denne i tillit til at den andre ivaretar en. Dette er tvert imot et kjennetegn ved det gode liv og mellommenneskelige fellesskap. Reynolds skriver at vi trenger å fastholde det sant menneskelige

– in terms of our basic dependence upon others in relationships of mutual vulnerability and love, in terms of communities based upon a vision of the common good that empowers the well-being of all, and in terms of the creative love who is revealed in the person and work of Jesus Christ.⁴³

Risikoen ved det gode liv er at det åpner opp for et sant møte med den andre og dermed gir mulighet for at det gode blir misbrukt og utnyttet. Ondskapens kjennetegn er korsfestelsen av godheten. Men korsfestelsen er samtidig et vitnesbyrd om at ondskapens makt brytes ved hjelp av et liv i «nåde og sannhet» (Joh 1, 14). I denne sammenhengen innebærer det at maktmisbruket blir avdekket som krenkelse ved at den krenkede gis mot og mulighet til å fortelle sin historie, og ved at krenkeren ansvarliggjøres.

Seksuelle krenkelser kan legitimeres ved at krenkeren anvender sin definisjonsmakt overfor den krenkede. Men seksuelle krenkelser kan også ses i lys av et legitimeringsarbeid på flere plan. Eva Lundgren tar et oppgjør med at forståelsen av seksualisert vold knyttes til individuelle avviks- eller sykdomsfaktorer og til systemiske forklaringsmodeller, og hevder at seksuelle krenkelser først og fremst må forstås som en normaliseringsprosess.⁴⁴ Denne prosessen forankrer hun i en kulturelt betinget kjønnsforståelse.⁴⁵ Seksuelle krenkelser forstått som en normaliseringsprosess kan imidlertid også forankres i det allmenmenneskelige. Begrepet «ondskap» kan innenfor en teologisk antropologi knyttes til seksuelt krenkende atferd.⁴⁶ «Ondskapen som vesen synes å være en overgriper», hevder Kjetil Hauge.⁴⁷ Henriksen skriver at «det onde er meningens sammenbrudd,

fordi det motsier tilværelsens helhet og sammenheng, slik vi kan foregripe den, og slik Gud vil at den skal være for å gjøre synlig sin herlighet». ⁴⁸ Et sentralt kjennetegn ved ondskapen er nettopp at den er i stand til å kle seg i en kappe som legaliserer ondskapen, og dermed tilslører sitt vesen. ⁴⁹ I kirkelig sammenheng kalles denne kappen ofte for omsorg, godhet og kjærlighet. Dermed kan krenkelsene defineres ikke bare som legitime, men som ønskelige og i samsvar med Guds vilje. Ved å forankre normaliseringsprosessen i ondskapens vesen, gis det muligheter for å anvende denne tenkningen som en overordnet forståelse av seksuelle krenkelser. Samtidig blir det mulig å identifisere ulike individuelle, relasjonelle, kulturelle og strukturelle forhold hvor krenkelser tildekkes i ly av en normaliseringsprosess. I den sammenheng har nettopp kirkens tabuisering av seksualitetens innhold vært et godt hjelpemiddel til å omdefinere seksuelle krenkelser til et seksuelt forhold. Krenkelsen forstås da som utroskap eller sex utenfor ekteskapet. Konsekvensen er at den krenkede blir medansvarlig. Krenkelsen reduseres til noe som er kulturelt akseptert i samfunnet, om enn definert som syndig innenfor en kirkelig sammenheng så lenge den ikke skjer innenfor ekteskapets rammer. ⁵⁰

Forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser

En behandling av forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser kan ta utgangspunkt i de to påståtte kjennetegn ved seksualiteten. Mens seksualiteten kjennetegnes av å ha en relasjonell karakter, kjennetegnes den seksuelle krenkelsen av å gi et inntrykk av å ha relasjonell karakter - uten å være det. Det seksuelle samspillet bygger på et møte mellom to mennesker i en subjekt-subjektrelasjon. Det innebærer et møte hvor to kan bli ett, men som forutsetter at begge er i stand til aktivt å velge dette i tillit til hverandre. Seksualiteten forstått som en sammensmelting er med andre ord paradoksalt nok avhengig av at begge parter forblir to selvstendige personer som har makt og myndighet til å velge posisjon i forhold til hverandre. Den andre påstanden var knyttet til maktforholdet i relasjonen: Seksualitet forut-

setter en dynamikk som søker etter maktsymmetri. Det innebærer at et hvert seksuelt forhold er en maktkamp, men kampens innhold er først og fremst å gi den andre makt slik at en får del i hverandres liv og annerledeshet. Den seksuelle krenkelsen er imidlertid basert på relasjonell maktsymmetri hvor den sterke anvender sin overmakt til å ta i eie den andres livsrom og prege vedkommendes selvforståelse på den sterke premisser.

En slik forståelse synliggjør at avstanden mellom et seksuelt forhold og en seksuell krenkelse er svært stor. Marie Fortune er en pioner innenfor arbeidet med seksuelle krenkelser i kirkelig sammenheng i USA. Hun peker på at det er to paradigmatisk ulike måter en kan forstå seksuelle krenkelser på i forhold til hva seksualitet er, og som reiser det grunnleggende spørsmålet om hvorvidt det er noe saklig forhold mellom dem:

Whether sexual violence is seen as an extreme expression of sexual activity (Continuum I) or as a completely different category of human experience (Continuum II) depends on one's view of sexuality.⁵¹

Seksualitet kan forstås som et kontinuum fra såkalt normal seksuell aktivitet til voldtekt (rape). Da er en voldtekt «just sex that got out of hand». ⁵² Men seksuelle krenkelser kan også forstås som vesensforskjellige fra seksualitet. Seksuelle krenkelser settes da inn i et kontinuum fra en tvangsmessig og påført seksualisert kontakt (coercive «sex») til voldtekt. Dermed legger en inn som et premiss at atferd knyttet til seksuelle krenkelser ikke handler verken om krenkerens eller den krenkedes seksualitet, men om maktmisbruk og kontrollbehov.

De to paradigmatisk ulike forståelsesrammene er knyttet til forståelsen av seksualitetens innhold. Dersom en legger til grunn den forståelsen vi finner innenfor den frie manns herredømmekultur i det gamle Hellas, vil kontinuum I måtte legges til grunn. En individualisert forståelse av seksualiteten slik den gjenspeiles både i vår tids mediabilde, pornoindustri og også deler av faglitteraturen innenfor sexologi, vil også i stor grad forankre forholdet mellom et seksuelt forhold og en sek-

suell krenkelse i kontinuum I. Når fokus primært er knyttet til den enkeltes opplevelse av sin egen seksualitet, vil uvilkarlig den eller de andre i samspillet få en objektstatus: Vurderingskriteriet er i hvilken grad de bidrar til den gode eller rette seksualitet. Om målestokken for en rett anvendelse av seksualiteten knyttes til den frie manns måteholdsevne eller orgasmenes intensitet og antall, er seksualiteten like fullt forankret i det individuelle. På samme måten kan kirkenes ensidig fokus på seksualitetens moralske grenser og taushet om seksualitetens innhold bidra til det samme resultat. Seksualitetens innhold blir sperret inne i det ujevne. Dermed framstilles seksualiteten utelukkende som en personlig sak som ikke angår verken medmenneske eller fellesskap. En fordømmelse av voldtekten vil være basert på at vedkommende utøvde sin seksualitet på en slik måte at det skadet et annet menneske. Men den benevnes fortsatt som seksualitet. Almås og Benestad sier som sexologer at «det finnes ikke syk seksualitet, men det finnes sykelige måter å forvalte all seksualitet på».⁵³ Dette er så grunnlag for å si at «så lenge vi mener at barn kan ta skade av å bli brukt seksuelt av et voksent menneske, vil vi ikke skape rom for det i vår kultur.» De konkluderer mer prinsipielt med at «det er nødvendig å akseptere at det finnes tilbøyeligheter i vår natur som vi ikke kan akseptere kommer til uttrykk.»⁵⁴ Men det uakseptable forstås fortsatt innenfor rammen av seksualitetens vesen.

Kontinuum II forfekter et alternativt syn på seksualitet. Dersom seksualitet primært anses som et relasjonelt fenomen som forutsetter både likeverdighet og dermed en kontinuerlig tilstrebing mot maktsymmetri i relasjonen, vil en objektivende anvendelse av seksualisering måtte forstås som noe vesensforskjellig fra seksualitet. Seksualiseringen anvendes da som et redskap der hovedpoenget er misbruk av en overmaktsposisjon og ikke utøvelse av seksualitet. Seksuell utløsning klassifiserer ikke handlingen som sex. For den utsatte må den forstås som et resultat av voldsutøvelsen. For krenkeren kan den forstås som en begrunnelse for handlingen. Seksualitetens vesen forutsetter at den skjer i et likeverdig relasjonelt samspill, og

hvor innholdet i dette samspillet er en premissgiver til den individuelle nytelsen, og ikke omvendt.

Det kan hevdes at dette er et spill om ord og definisjoner. Seksualisering av relasjonen er uansett en fellesnevner, enten det kalles seksualitet, eller det kalles seksuelle krenkelser. Splittelsen av seksuell utøvelse og seksuelle krenkelser ved å hevde at de er vesensforskjellige, synes imidlertid å være en avgjørende distinksjon for å avklare hvordan både kirke og samfunn forholder seg til anklager om seksuelle krenkelser. Kontinuum I fører til at den krenkede delaktighet vil være et vurderingskriterium for om det kan kalles en seksuell krenkelse eller ikke. Dette innebærer at en ikke anerkjenner tillit som et grunnleggende vilkår for menneskelighet og dermed heller ikke aksepterer en sunn og sann sårbarhet når tillit smakt misbrukes. Kontinuum II baserer seg på maktens innhold som premiss for å definere handlingens art. En tydelig asymmetrisk maktreasjon plasserer ansvaret for handlingene hos den sterke, og synliggjør dermed at også delaktighet kan være påført som en del av krenkelsens innhold. Den relasjonelle maktens innhold er kompleks. Men det gir likevel mulighet til å velge et fokus som i langt større grad ivaretar den svake part.

Et ordpar som kan synliggjøre både innholdet i og vesensforskjellen på seksualitet og seksuelle krenkelser, er henholdsvis «fusjon» og «okkupasjon». «Fusjon» eller sammensmelting henspiller på den språklige forankringen av sex i det latinske ordet «secare». Sex forstått som en fusjon vil alltid forutsette et møte med hele mennesket. Sex i enerom gir mulighet til å aktivere en lengsel og et håp om å være mer enn en. Sex mellom mennesker vil innebære et møte med det hele mennesket, ikke bare med hverandres kropper. Det forutsetter et viljesvalg og et verdivalg. Det forutsetter en gjensidig tillit og et følelsesmessig fellesskap. Det forutsetter først og fremst et aktivt og frivillig valg fra begge parter om hvorvidt og hvordan en sammensmelting skal finne sted. «Okkupasjon» innebærer at en av partene har en relasjonell overmakt basert på fysisk overlegenhet, posisjon eller tillit. Overmakten misbrukes til å gå innenfor den

andres intimitetsgrenser og deretter etablere en styrende posisjon i den andres livsrom. Den okkuperte har ingen maktmidler til å forhindre en seksualisering av relasjonen, og dermed heller ikke mulighet til å trekke seg unna. Både passivitet og delaktighet er i en slik situasjon påførte posisjoner, avhengig av hvilken form for makt den mektige anvender. Ordparet «fusjon» og «okkupasjon» synliggjør samtidig en sammenheng mellom seksualitet og seksuelle krenkelser. Et seksuelt forhold kan endre karakter slik at det blir en seksuell krenkelse. Dette skjer ved at den ene etablerer en overmaktsposisjon i relasjonen, som anvendes til å påføre den andre en seksualisering vedkommende ikke har makt til å forhindre. Dette synliggjør en prosessuell sammenheng fra et seksuelt forhold til en seksuell krenkelse, men viser samtidig nødvendigheten av å skjelne mellom et seksuelt forhold og seksuelle krenkelser. Vesensforskjellen ligger i forholdet mellom en fusjon og en okkupasjon. Den prosessuelle sammenhengen er at en fusjon kan utvikle seg til en okkupasjon. Men en okkupasjon kan aldri utvikle seg til en frivillig sammensmelting basert på likeverdighet. Først må okkupasjonen opphøre og maktubalansen endres.

Oppsummering og konklusjoner

En forståelse av innholdet i seksualitet og i seksuelle krenkelser er behandlet ved å anvende et maktperspektiv som grunnlag. Ulike maktteoretiske bidrag er beskrevet. Disse er samtidig behandlet i lys av teologisk antropologi hvor tilfitt til den andre er et grunnleggende uttrykk for det sant menneskelige, på samme måten som menneskets sårbarhet og gjensidige avhengighet er det. I behandlingen av seksualitetens innhold hevder jeg at dens vesen er av relasjonell art, og at et seksuelt forhold forutsetter en streben etter maktsymmetri i relasjonen. Seksuelle krenkelser er basert på en relasjonell maktsymmetri hvor den sterke anvender og misbruker makten til å seksualisere relasjonen på egne premisser, og dermed også objektivere den krenkede. Et ordpar som er brukt for å tydeliggjøre innholdet i og forholdet mellom seksualitet og seksuelle krenkelser er henholdsvis «fusjon» og «okkupasjon».

Problemstillingen som artikkelen har søkt etter svar på er: *Hvordan kan en ut fra maktteoretiske perspektiver beskrive og vurdere innholdet i seksualitet og seksuelle krenkelser, og etablere en forståelse av forholdet mellom dem.* Følgende er et forsøk på å oppsummere en foreløpig konklusjon på hvordan en kan forstå forholdet mellom et seksuelt forhold og seksuelle krenkelser:

- Seksualitet og seksuelle krenkelser er vesensforskjellige. Det kan skjelnes mellom dem med utgangspunkt i en vurdering av den relasjonelle maktens innhold og grad av eller mangel på symmetri. Vesensforskjellen er videre knyttet til at seksualiteten forutsetter en subjekt-subjektrelasjon, mens et kjennetegn ved krenkelsen er objektivisering av den krenkede.
- Selv om det er en vesensforskjell mellom et seksuelt forhold og en seksuell krenkelse, kan det være en prosessuell sammenheng. Det innebærer at et seksuelt forhold kan utvikle seg til å bli et krenkelsesforhold, men ikke motsatt.

Litteraturliste

- Almás, Elsa og Esben Pirelli Benestad *Sexologi i praksis*. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
- Berulfsen, Bjarne og Dag Gundersen *Fremmedord blå ord-bok*. Oslo: Kunnskapforlaget, 2003.
- Bibelen *Den hellige skrift. BIBELEN*. Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1993.
- Collins, John N. *Diakonia. Reinterpreting the Ancient Sources*. New York: Oxford University Press, 1990.
- Farrell, Derek «An Historical Viewpoint of Sexual Abuse Perpetrated by Clergy and Religious». I *Journal of Religion and Abuse* Vol. 6 No. 2 2004.
- Focault, Michel *Seksualitetens historie I. Viljen til viten*. Oslo: Pax Forlag, 1999.
- Focault, Michel *Seksualitetens historie II. Bruken av nytelsene*. Oslo: Pax Forlag, 2001.
- Focault, Michel *Seksualitetens historie III. Omsorgen for seg selv*. Oslo: Pax Forlag, 2002.
- Fortune, Marie M. *Sexual Violence. The Sin Revisited*. Cleveland: The Pilgrim Press, 2005.
- Gulbrandsen, Trygve «Makt som generalisert kommunikasjonsmedium. Niklas Luhmann om makt» i Fredrik Engelstad (red), *Om makt. Teori og kritikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999.
- Henriksen, Jan-Olav *Imago Dei. Den teologiske konstruksjonen av menneskets identitet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2003.
- Leenderts, Torborg Aalen *Når glassflaten brister. Om brytningen mellom livet og troen*. Oslo: Verbum, 2005.
- Lundgren, Eva *Väldets normaliseringsprocess*. Stockholm: ROKS, 2004.

- Løgstrup, K.E. *Den etiske fordring*. Oslo: J.W. Cappelens forlag, 1999.
- Kleiven, Tormod «I maktens tjeneste eller makt til å tjene. Maktens og avmaktens ansikt i kirkens diakoni». I *Halvårsskrift for Praktisk Teologi* 2/2006.
- Kleiven, Tormod *Intimitetsgrenser og tillitsmakt. Kirkesamfunns bruk av retningslinjer i møte med seksuelle krenkelser sett i lys av et diakonifaglig perspektiv*. Oslo: PhD-avhandling i teologi ved MF, 2008.
- Nordstokke, Kjell og John N. Collins «*Diakonia-teoria-praxis*». I *Svensk kyrkotidning* vol. 96 – 2000.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn. Kunnskapsstatus 2007*. http://www.nkvt.no/bibliotek/Publikasjoner/SmaaNotat/Seksuelle_fysiske%20overgrep_barn_Kunnskapsstatus.pdf (oppsøkt 21.11.08).
- Nordvoll, Torbjørn *Kjærlighet som varer. Om sex og samliv*. Oslo: Luther Forlag, 2006.
- Pedersen, Willy *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2005.
- Poling, James Newton *The Abuse of Power. A Theological Problem*. Nashville: Abingdon Press, 1991.
- Reynolds, Thomas E. *Vulnerable Communion. A Theology of Disability and Hospitality*. Grand Rapids: Brazos Press, 2008.
- Stang, Ingun *Makt og bemyndigelse – om å ta pasient- og brukermedvirkning på alvor*. Universitetsforlaget, Oslo 1998.
- Sandmo, Erling «Michel Foucault som maktteoretiker» i Fredrik Engelstad (red), *Om makt. Teori og kritikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999.
- Sætre, Marianne «Samfunnsproblemet som 'forsvant'» i *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 1997-34.
- Skjervheim, Hans *Deltakar eller tilskodar og andre essays*. Oslo: Aschehoug & Co, 1996.
- Tveiten, Sidsel *Den vet best hvor skoen trykker... Om veiledning i empowermentprosessen*. Bergen: Fagbokforlaget, 2007.
- Weber, Max *Makt og byråkrati. Essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier*. Oslo: Gyldendal, 1971.
- 10 Foucault, *Seksualitetens historie I*, 103. Nettopp forståelsen av makt som en beskrivelse av et forhold mellom aktører, kjennetegner også Max Weber sin klassiske maktdefinisjon når han sier at makt er «evne til, innenfor en sosial relasjon, å få i gjennom ens egen vilje, også tross motstand, uansett hvilket grunnlag denne evnen hviler på»; se Weber, *Makt og byråkrati*, 53.
- 11 Sandmo, «Michel Foucault som maktteoretiker», 80.
- 12 Løgstrup, *Den etiske fordring*, 29.
- 13 Ibid., 30.
- 14 Gulbrandsen, «Makt som generalisert kommunikasjonsmedium», 133.
- 15 «Tillitsmakt» er et begrep som er etablert og anvendt i Kleiven, *Intimitetsgrenser og tillitsmakt*; 20.
- 16 Stang, *Makt og bemyndigelse*, 42. Forfatteren viser til Jane Hokanson Hawks sin analyse av maktbegrepet som kilde til begrepene.
- 17 Begrepet «empowerment» er anvendt blant annet som en egen retning innenfor veiledningsmetodikk; se Tveiten, *Den vet best hvor skoen trykker...*
- 18 Stang, *Makt og bemyndigelse*, 43. Denne anvendelsen av makt benevnes ofte som «empowerment» innen maktteori.
- 19 Poling, *The Abuse of Power*, 27.
- 20 Foucault, *Seksualitetens historie II*, 68.
- 21 Se note 5.
- 22 Foucault, *Seksualitetens historie III*, 192. Foucault har drøftet den greske kulturens forhold til seksualitet i all hovedsak slik den framsto i de nærmeste århundrene før og etter Kristi fødsel.
- 23 Almås og Benestad, *Sexologi i praksis*, 53.
- 24 Foucault, *Seksualitetens historie II*, 54. Uttrykket er hentet fra Platons *Den Nikomakiske Etik*.
- 25 Se blant annet Foucault, *Seksualitetens historie II*, 57, 175, 215.
- 26 Følgende definisjon er basert på dette: «**Seksualitet** (fra latin *sexus* = *kjønn*) omfatter *kjønnslivet* og alt som knytter seg til det, det vil si både det rent fysiologiske og medisinske som angår saken, men også de følelser som opptrer i denne sammenhengen, samt sosiale anliggender og etikkspørsmål som er knyttet til temaet; se <http://no.wikipedia.org/wiki/Seksualitet> (oppsøkt 10.10.2008).
- 27 Almås og Benestad, *Sexologi i praksis*, 45. Det er sitert fra Hertofts ordbok fra 1989 knyttet til begrepet «køn».
- 28 Ibid., 44.
- 29 «Fusjon» er et latinsk ord som opprinnelig ble anvendt innenfor atomfysikken; «det at to lette atomkjerner forener seg til en tyngre under frigjøring av energi»; se *Fremmedord – blå ordbok*.
- 30 Almås og Benestad, *Sexologi i praksis*, 44. Denne beskrivelsen er utarbeidet av Thore Langfeldt og Mary Porter i 1986 i forbindelse med WHO's arbeid med å definere seksuell helse.
- 31 Foucault, *Seksualitetens historie I*, 45.
- 32 Henriksen, *Imago Dei*, 114.
- 33 Pedersen, *Nye seksualiteter*.
- 34 Willy Pedersen beskriver bl.a. *interpersonlige skript* som «strukturerte og standardiserte prosesser av interaksjon hvor aktørene omformer narrativene til konkrete og meningsfulle handlinger»: Pedersen, 48.
- 35 Nordvoll, *Kjærlighet som varer*, 17.
- 36 Foucault, *Seksualitetens historie II*, 215.
- 37 Reynolds, *Vulnerable Communion*, 105.
- 38 Ibid., 48.

Noter

- Den fastlåste konflikten kan eksemplifiseres med forsamlingen «Levende Ord» i Bergen, der Enevald Flaaten måtte slutte som pastor. Knutby-saken i Sverige er et eksempel på en ekstremutgave av maktmisbruk.
- Nordstokke og Collins, «Diakonia – teori – praksis», 108
- Collins, *Diakonia. Reinterpreting the Ancient Sources*
- Dette er nærmere behandlet i Kleiven, «I maktens tjeneste eller makt til å tjene».
- Farrell, «An Historical Viewpoint», 64 skriver følgende: «In 2.000 years no Christian church has developed an adequate theology of sexuality, or developed an overarching, comprehensive, and integrative understanding of the nature and place of sexuality within the scheme of salvation and theological systems. Religious pronouncements on sex are ordinarily moralistic and marked by rhetorical, polemical, and highly charged emotional overtones designed to compensate for the essential lack of substantive foundation (Sipe, 1995)».
- Sætre, «Samfunnsproblemet som 'forsvant'», 60 og Nasjonalt kunnskapssenter, *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn og unge*, 7.
- Foucault, *Seksualitetens historie I, II og III*.
- Foucault, *Seksualitetens historie I*, 104.
- Poling, *The Power of Abuse*, 24.

- 39 Foucault, *Seksualitetens historie II*, 271.
- 40 Kleiven, *Intimitetsgrenser og tillitsmakt*, 12.
- 41 Det finnes andre definisjoner som i langt mindre grad legger tyngdepunktet på dette, men jeg kjenner ingen definisjon som avviser den relasjonelle maktens betydning for å oppleve seg seksuelt krenket.
- 42 Skjervheim, «Deltaker og tilskodar». Det han kaller en treleddet relasjon kjennetegnes ved at en skiller mellom relasjonen til den andre og det saklige innholdet som tas opp i relasjonen.
- 43 Reynolds, *Vulnerable Communion*, 98.
- 44 Lundgren, *Våldets normaliseringsprocess*. 15. Eva Lundgren har hatt stor betydning i nordisk og spesielt svensk sammenheng for å etablere en forståelse av premisser for og innholdet i seksuelle krenkelser; se også 1.3.1.1 og 1.3.2.
- 45 Ibid., 24, 44 og 69.
- 46 Kleiven, *Intimitetsgrenser og tillitsmakt*, 267-270.
- 47 Leenderts, *Når glassflaten brister*, 228.
- 48 Henriksen, *Imago Dei*, 238.
- 49 Leenderts, *Når glassflaten brister*, 229.
- 50 Forskning har avdekket nettopp en slik kulturelt betinget normaliseringsprosess innen deler av idrettsmiljøet. Krenkelsene ble da definert som nødvendige rituelle handlinger for å få innpass i miljøet; se Kleiven, *Intimitetsgrenser og tillitsmakt*, 40-42.
- 51 Fortune, *Sexual Violence*, 45, se også 38 og 39.
- 52 Ibid., 38.
- 53 Almås og Benestad, *Sexologi i praksis*, 277.
- 54 Ibid., 55.

Sammendrag

Problemstillingen som artikkelen har søkt etter svar på, er: Hvordan kan en ut fra maktteoretiske perspektiver beskrive og vurdere innholdet i seksualitet og seksuelle krenkelser, og etablere en forståelse av forholdet mellom dem. Problemstillingen forutsetter en avklaring av hvordan en forstår både seksualitet og seksuelle krenkelser. En presentasjon av noen maktteoretiske perspektiver anvendes som grunnlag for en slik avklaring. Maktteori er behandlet i lys av teologisk antropologi hvor tillit, gjensidig avhengighet, annerledeshet og sårbarhet legges til grunn som uttrykk for det sant menneskelige.

Det hevdes at et seksuelt forhold forankret i en slik antropologi forutsetter et relasjonelt samspill som er basert på og søker etter maktsymmetri. Seksuelle krenkelser er derimot basert på en maktsymmetrisk relasjon hvor seksualisering anvendes av den sterke part som et redskap til å oppnå definisjonsmakt og kontroll over den andre. Artikkelen konkluderer med at det er en vesensforskjell mellom seksualitet og seksuelle krenkelser. En seksuell relasjon kan beskrives som en fusjon hvor en møter hverandre som hele mennesker, og hvor begge parter gjør et aktivt og frivillig valg om hvorvidt og hvordan en sammensmelting skal finne sted. Seksuelle krenkelser kan sammenlignes med en okkupasjon hvor den med størst makt i relasjonen går innenfor den andres intimitetsgrenser og etablerer en styrende posisjon i vedkommendes livsrom.